

Vegleiðing um fódurtørv hjá seyði í nærtøknum (intensivum) rakstri fyri at fáa fleiri lomb

Fleiri lomb

Alt fleiri bøndur venda sær til Búnaðarstovuna at spyrja seg fyri, hvussu farast skal fram fyri at fáa fleiri lomb undan hvørjari ær. Í grannalondunum lemba ærnar fleiri lomb enn í Føroyum. Ein av orsøkunum til hetta er at finna í aliarbeiðinum, tí teir hava lagt seg eftir at sleppa upp undan tví- og trílembum og nýta veðragjólningar undan tví- og trílembum. Men ein onnur avgerandi orsök er somuleiðis at finna í fódringini.

“Flushing”

Eitt hugtak, sum seyðaánarar mugu kunna seg við í samband við spurningin um fleiri lomb er tað, sum á enskum verður rópt “flushing”. Og hvat er flushing? Tað er, tá ið ein økir fódurmongdina til ærnar umleið ein mánað undan, at brundarnir verða sleptir til ærnar.

Tað, sum hendir, er, at tá ærin økir um holdið áðrenn brundtíð, gevur “kroppurin ærini boð um”, at hon er før fyri at bera meira enn eitt lamb. Tað vil siga, at fleiri egg verða slept í egggørnini, soleiðis at ærin fær fleiri lomb, verður hon brundað

Holdmeting

Eitt annað hugtak, sum seyðaánarar mugu venja seg við, er “holdmeting”. Hetta merkir, at seyðurin skal handlast og metast skal um holdini eftir einum skala frá 1 til 5. Tað er ikki nóg mikið at nýta gomlu hugtøkini sum góður, hampiligur, rak o.s.fr. Búnaðarstovan bjóðar sær til at geva frálæru í holdmeting. Niðanfyrri eru tekningar, sum vísa, hvussu holdmeting verður gjørd.

Høvuðspunkt:

- Ærnar skulu ikki hava lægri holdmeting enn 2
- Holdmeting 2,5 – 3,0 er besta holdmeting og gevur sterkar og góðar ær
- Ær, ið eru ov rak (<2,0), geva ov lítið – kvidnast illa og mjólka vánaligt
- Ær, ið eru ov feitar (>3,0), geva nógv - bæði lomb og mjólk. Kortini eru hesar tungar at fódra og metast kann ikki, at tað er peningaliga burðardygt við so feitum óm. Eru hesar omanfyri HM 3,5 økist móguleikin fyri at tær ikki kvidnast (geldar)
- Ongin seyður, ið stendur í vøkstri, skal handlast verri enn 2,0

Gev gætur. Holdmeting til lótt seyðasløg er 0,5 stig niðanfyrri vanligu stigaskipanina til holdmeting. Holdmetingarstigini í hesum skrivi er tilpassað føroyskan seyð.

Holdmeting ella livandi vekt?:

Holdmeting er tryggasti háttur, tá metast skal, um seyður er væl fyri. Eisini er holdmeting á nógvar mátar ómakaleysari

- Ein nýtast ikki at hugsa um vekt og útgerð v.m. – Seyður kann holdmetast allastaðni og til allar tíðir, bert man hevur hendur á honum
- Tað nýtist ikki at takast hædd fyri, um ullin er vát ella turr, ella um seyðurin hevur kasta (summari)
- Burðarvøkstur í ærini ávirkar ikki holdmetingina. Sama holdmeting er galdandi fyri smálimaðan seyð sum fyri stórlimaðan seyð

Ein stuttur bretskmæltur filmur um, hvussu holdmetast skal, [er at finna á leinkinum niðanfyrir:](#)

<https://www.youtube.com/watch?v=1F5V-GcG1Qk>

Tá handlað verður, skal tummilin leggjast á geislarnar, og hinir fingrarnir leggjast at angunum á mjórygginum beint aftanfyrir skammrivini

TEKNINGAR AV HOLDMETING

	<p>Mjóryggur Beinagrindin skapar rygginn til eina smala herðu. Kantarnir á beinagrindinni eru smalir og hvassir. Geislar og angar merkjast undir skinninum bert við at leggja hond á, og vøddin kennist so dánt. Seyðurin er alt ov rak!</p>	<p>Angarnir Angarnir merkjast týðiliga, tá handlað verður. Tað kennist bert bein, tá man trýstur við fingraspíssunum á og undir angarnar.</p>
<p>HOLDMETING 1</p>	<p>Mjóryggur Beinagrindin skapar rygginn til eina smala herðu, men kantarnir á geislunum og anganum eru kortini nakað mjúkari at handla. Tað er heldur lætt við trýsti at kanna geislanar frá hvørjum øðrum. Vøddin er rímiligur til støddar</p>	<p>Angarnir Kantarnir á angunum merkjast við løttum trýsti, og tað kennist at nakað av holdið er á. Heldur mjúkari enn holdmeting 1.</p>
<p>HOLDMETING 2</p>	<p>Mjóryggur Geislarnir merkjast bert so dánt, og vøddin fyllir alla beinagrindina.</p>	<p>Angarnir Angarnir eru rundleiddir, og ilt er at kenna teir at, tí vøddar og feitt fylla beinagrindina væl út.</p>
<p>HOLDMETING 3</p>	<p>Mjóryggur Geislar kunnu kennast men bert við at trýsta fast á teir. Vøddin er mjúkur og liggur omanfyri geislarnar. Skinnið “flýtur” eftir rygginum, tá handlað verður.</p>	<p>Angarnir Tað er einans møguligt at kenna hvønn einstakan anga, tá trýst verður fast eftir teimum við hondini.</p>
<p>HOLDMETING 4</p>	<p>Mjóryggur Geislar kennast bert undir sera føstum trýsti. Hárógvan er serliga feit beint við halan. Seyðurin er ov feitur!</p>	<p>Angarnir Ilt er at kenna angarnar at. Ter eru sera kjøtigur og feitir.</p>
<p>HOLDMETING 5</p>		

Kelda: <https://www.agric.wa.gov.au/management-reproduction/condition-scoring-sheep>

Vit býta ærseyðin í trýggjar bólkar:

- Gjólingar
- Gimbrar
- Ær

Hesir bólkarir verða síðani býttir í trý eftir tali á burðum

Gjólingar	Gimbrar	Ær
Geld (í hagan)	Geld (í hagan)	Geld (í hagan)
1 burður	1 burður	1 burður
2 burðir	2 burðir	2 burðir
	3 burðir	3 burðir

Orkutørvur til teir ymisku bólkarar

Vit kunnu býta burðartíðina í tvey tíðarskeið:

1. Lágburðartíð. Tað er tíðin frá, at ærin er brundað og fram til átta vikur áðrenn lembing (uml. 15. des. – 1 marts.)
2. Háburðartíð. Tað eru tær síðstu átta vikurnar áðrenn lembing.

Dagligur orkutørvur hjá seyði í lágburðartíðini:

Bólkur	Viðlíkahald	Vøkstur/holdhækking	Tilsamans
Gjólingur	0,6 Fe*	0,4 Fe	1,0 Fe
Gimbur	0,8 Fe	0,2 Fe	1,0 Fe
Ær í ringum holdum	0,9 Fe	0,4 Fe	1,3 Fe
Ær í vanligum holdum	0,9 Fe		0,9 Fe

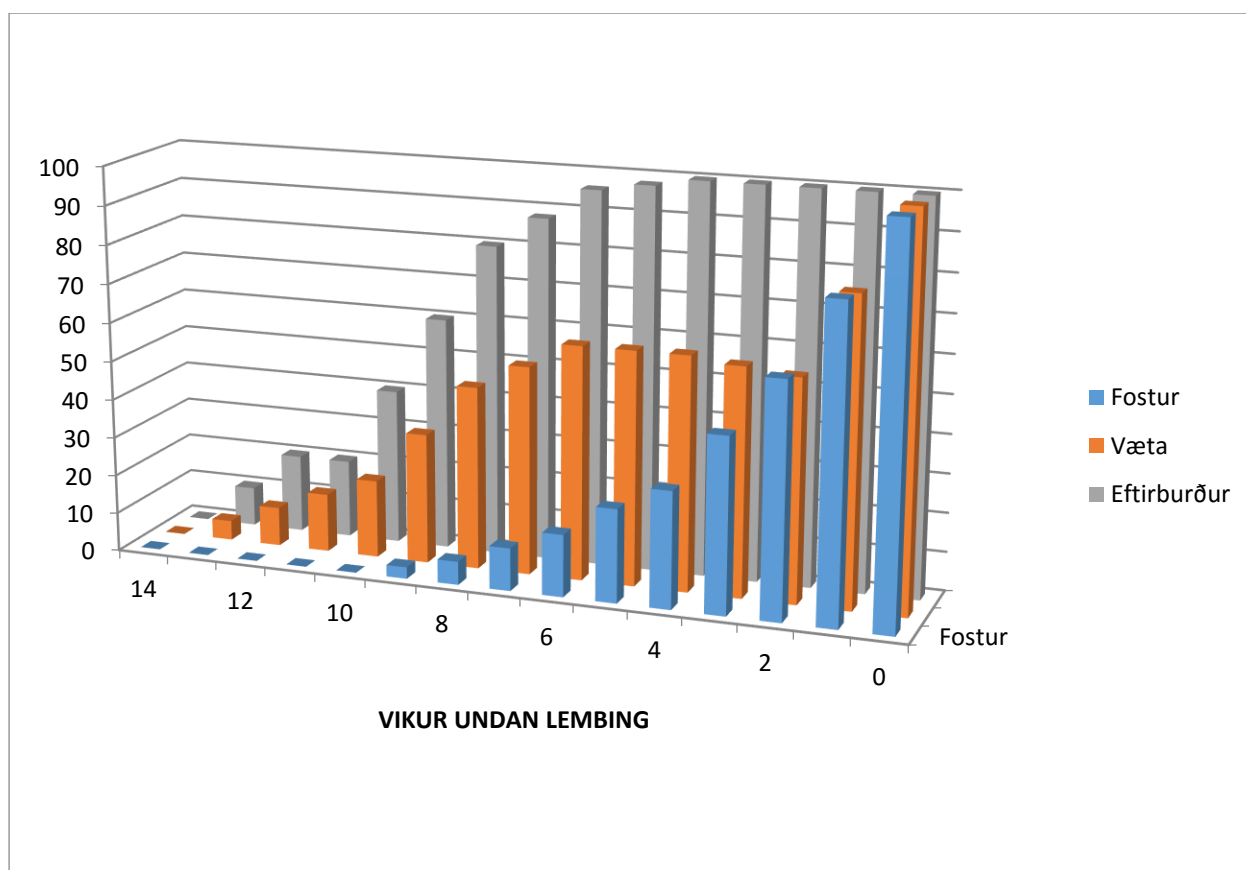
**Virði á fódri verður mált í fódureindum, stytt Fe. Ein fódureind er tað sama sum eitt kilo av byggi. Á henda hátt ber væl til at sammeta fódurvirðið í ymiskum sløgum av fódri.*

Gev gætur. Av tí at vit ikki enn hava gjørt ítøkiligar, nágreiniligar royndir viðv. fódurtørvi á føroyskum seyði, eru tølini bygd á fódurtørvin í Fe á útlendskum seyði við eini livandi vekt á 50 – 60 kg.

Dagligur orkutörvur hjá seyði í háburðartíðini sett eftir lambatali/ær:

Burðir/ær	Vekt á hvörjum burði kg	Vikur áðrenn lembing			
		8 – 7	6 - 5	4 - 3	2 – 1
1	4 – 5	0,1 Fe	0,2 Fe	0,3 Fe	0,4 Fe
2	4 – 5	0,2 Fe	0,3 Fe	0,6 Fe	0,8 Fe
3	3 – 4	0,3 Fe	0,4 Fe	0,8 Fe	1,0 Fe

Tað er neyðugt at skanna seyðin umleið 60 dagar eftir, at ærin er brundað, t.v.s. fyrst í februar. Hetta gevur okkum móguleika at býta ærseyðin upp í bólkar og fódra eftir burðartali. Um gjørligt, mæla vit til, at gjólingar verða bólkaðir fyri seg eftir burðartalið, av tí at teimum tørvar lutfalsliga meira enn ærnar.

VØKSTUR AV FOSTRI, EFTIRBURÐI OG FOSTURVÆTU Í BURÐARTÍÐINI

Kelda: <http://beefandlamb.ahdb.org.uk/wp/wp-content/uploads/2013/06/Booklet-Year-Round-Feeding-the-Ewe-for-Lifetime-Production.pdf>

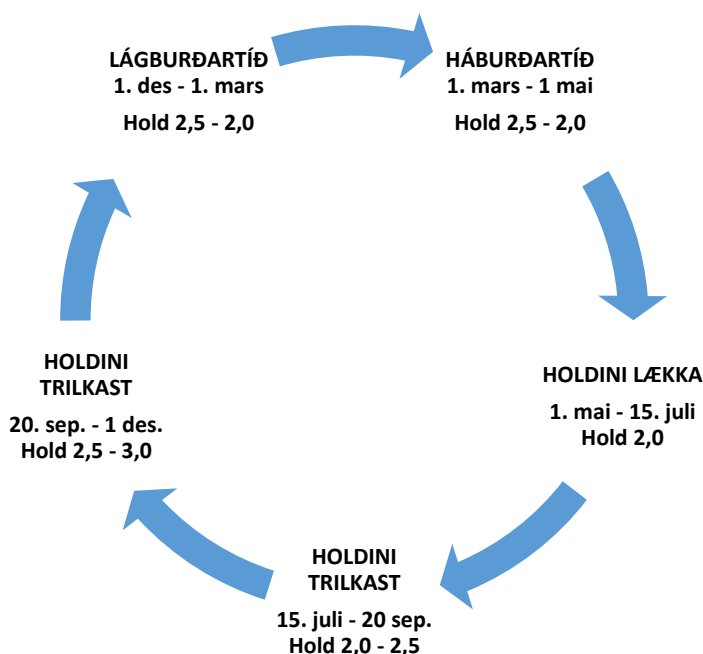
Holdmeting gjøgnum árið:

Tíð á árinum	Tilrádd holdmeting
8 vikur eftir lembing (í royting) til skurðfjall	Hækkandi hold til 2,0 – 2,5
Brundtíð til lembing	Stöðugt hold á 2,5 – 2,0
Lemming til 8 vikur eftir lembing	Í mesta lagi eina niðurgongd á 2,0

Fóður, bit og áseyðatal

Fara vit undir nærtöknan rakstur er neyðugt at kenna innihaldið av føðsluevnum og fóðurvirðið í stráfóðrinum, tí vegleiðingin tekur støði í fóðurvirðinum. Grasroyndir kunnu takast í samráð við Búnaðarstovuna og MBM. Skulu vit gagnnýta tað hægra lambatalið til fulnar, er neyðugt at minka um áseyðatalið, og tað er eisini umráðandi at taða hagan, har tað slepst frammat, so vit kunnu vera vís í, at hagin ber tað økta lambatalið og tryggjar ein nøktandi skurð. Tað eigur at bera til hjá teimum, sum hava seyð burturav, at gera avtalur um at keypa mykjutøð frá neytafjósum.

Ársgongdin

Fóðurtørvur gjøgnum árið fyri at fáa fleiri lomb.

Lembing til skurðfjall						
Liðugt at lemba uml. 15. mai	Hesa tíðina er seyðurin á biti í haganum ella á trøð og fær ikki ískoytisfóður. Fylgjast má við, um okkurt skuldi verið áfatt					
Flushing						
Byrjar					Endar	
1. – 15. nov.	Flushing byrjar góðar 3 vikur áðrenn brundarnir fara út og endar knappar 3 vikur, áðrenn brundtíðin endar. Ella tá seyðurin liggur javnt á holdmeting 3,0				15. – 31 des.	
Tá flushing byrjar, skal allur áseyður økja holdini til 2,75 – 3,0. Hetta er galdandi bæði fyri gjólingar, gimbrar og ær. Eisini skulu brundarnir liggja á minst 3,0 í holdmeting, skulu teir klára at brunda allar ærnar. Hetta tryggjar brundsevni og økir harvið burðartalið						
Burðartíðin						
	Lágburðartíð		Háburðartíð			
	15. des. – 1. mars		Vikur áðrenn lembing			
	Burðartal		8 - 7	6 - 5	4 - 3	2 - 1
Gjólingur	1	1,0 Fe	1,1 Fe	1,2 Fe	1,3 Fe	1,4 Fe
	2	1,0 Fe	1,2 Fe	1,3 Fe	1,6 Fe	1,8 Fe
Gimbur	1	1,0 Fe	1,1 Fe	1,2 Fe	1,3 Fe	1,4 Fe
	2	1,0 Fe	1,2 Fe	1,3 Fe	1,6 Fe	1,8 Fe
	3	1,0 Fe	1,3 Fe	1,4 Fe	1,8 Fe	2,0 Fe
Ær í ringum holdi	1	1,3 Fe	1,4 Fe	1,5 Fe	1,6 Fe	1,7 Fe
	2	1,3 Fe	1,5 Fe	1,6 Fe	1,9 Fe	2,1 Fe
	3	1,3 Fe	1,6 Fe	1,7 Fe	2,1 Fe	2,3 Fe
Ær í vanligum holdi	1	0,9 Fe	1,0 Fe	1,1 Fe	1,2 Fe	1,3 Fe
	2	0,9 Fe	1,1 Fe	1,2 Fe	1,5 Fe	1,7 Fe
	3	0,9 Fe	1,2 Fe	1,3 Fe	1,7 Fe	1,9 Fe

Kelda: <https://medlem.nortura.no/getfile.php/Nortura%20Medlem/medlem.gilde.no/Filer/2011/f%C3%B4ring%20av%20sau%20og%20lam.pdf>

VEÐRARØKT – HELVTIN AV SKIPANINI

Gloym ikki veðrin – hann eigur helvtina av ílegunum!

Kanna veðrarnar væl áðrenn teir skulu brunda – nyttar ikki at standa og mangla brund 1. desember!

At velja brund:

- Stødd og skap
- Bein og føtur
- Muður og tenn
- Horn
- Ull
- Nøringargøgn

Sí annars “Reglugerð fyri hvussu ein brundseyður skal síggja út”:

<http://bst.fo/Default.aspx?ID=14198>

Røkt og alimál fyri brundseyð

- Holdmeting 3,0 – 3,5 (gev kraftfóður 8 – 10 vikur áðrenn brundtíð)
- Handla eistuni – skulu vera hørð, javnt stór og ikki hava nakran óvanligan vøkstur á, kúlur og klumpar.
- Muður – skal ikki hava yvirbit ella undirbit, kanna tenninar
- Eygleið um veðrurin trívist
- Eygleið hvussu veðrurin er á fótum

Dygdir í seyðinum at ala eftir

- Lombini eru sterk við lembing
- Vaksa skjótt
- Sterk bein, sikkur á fótum
- Lemba sjálvar
- Góðar móðireginleikar
- Góða natúr (harðført, mótstøðuført og lyndi)